

Олимпиадные задания

А1-А3

А1. Таче игече коклан пыланеш, кечывалым верын-верын изи иур иурын эрта, кудырчан йур лийын кертеш. Мардеж эрвелым секундышто 5-10 метр пысылык дене пуа. Кечывалым игече 25-27 градус шокшо лиеш. Йудым 15-18 градус шокшо.

А2. Арня туналтыште лум ок лум, кече ояр, йушто шога. Изарнян игече вашталтеш. Кече леве лиеш, лум лумеш, но кужу жаплан огыл. Рушарнян уэш йукшемда.

А3. Изарнян синоптик-влакын увертарымышт почеш, игече пылан шога, лум лумеш. Кас велеш тутан талышна, корным уштеш. Тыгай игече рушарня марте шога.

Вопросы:

А1. Могай идалык жапысе игечым ончыктымо?

- 1) теле
- 2) шыже
- 3) шошо
- 4) кенеж

А2. Могай кечын йушто игече лиеш?

- 1) изарнян
- 2) кугарнян
- 3) шуматкечын
- 4) шочмын

А3. Тутан – тиде мо?

- 1) ветер
- 2) дождь
- 3) метель
- 4) снег

А4-А6

Марий телевиденийын историйже гыч.

А4. Йошкар – Олаште телецентрым 1957-ше ий шыжым чонаш туналме. Телевизионный башнын кукшытшо 192 метр, нелытше 250 тонн. Технический зданийыште турло- турло аппаратура да оборудований верланеныт. Стройплощадкыште пашазе- влак, студийыште радиоинженер – влак тыршеныт. 1960-шо ий 15-ше август кастене 19 шагатлан икымше марий передача эфирыш лектын. Тиде эфирым « Эй, шемер марий, йывырте» муро сем дене туналыныт. Вара диктор канде экран гыч ойлен: « Поро кас, йолташ- влак! Икымше передачинам ончаш темлена». Тиде кечым марий телевиденийын шочмо кечыжлан шотлат.

«Кугарня» газетын историйже гыч.

А5. 1991-ше ий 5-ше июльышто Марий Элыште «У вий» ушемдын кыртмен пижмыжлан кора у марий газет шочын. Тудым «Кугарня» манын лумденыт. Самырык- влаклан марла газет ончычат, 1930-шо ийлаште, лектын шоген. Варажым турло амаллан кора тудым петыреныт. Вес регионлаштат самырык- влаклан лектын шогышо газет- влакын пурымашышт тыгаяк лийын. Но нунын кокла гыч шукуштым уэш почыныт. Марий кундемыште тидым ышташ 1990-шо ийлаште веле йон лектын. «Кугарня» газет- марий калыкын чурийже. Газетыште турло темылан материалым муаш лиеш. Кызыт марте 800 утла номер лектын. Газет лекташ туналмаште кугу надырым философий наука кандидат Евгений Афанасьевич Хлебников пыштен. Тудым « Кугарнян» кресачаже маныт.

Марий краеведческий тоштер.

А6. Республикыштына Марий краеведческий тоштерым 1920-шо ийыште почмо. Кызыт тудо Йошкар-Олан Советский уремыштыже верланен. Тоштерын тужвал тусшо пеш мотор, корго поянлыкшат кугу. Тушто шудо тужем наре узгар аралалтеш. Пуртус отдельыште турло фотосурет, таблийе, орыктарыше экспонат уло. Тыште кундемнан пуртус ойыртемже нерген пален налаш лиеш.

Тоштерыште акрет годсо айдемын илышыже нерген каласкалыше экспонатат шагал огыл. Тоштерышке кажне кечын шуко калык толеш. Йоча-влакат тыште шинчымашыштым пайдарен кертыт.

Вопросы:

А4. Икымше передача могай муро дене туналын?

- 1) «Вудшо йога, серже кодеш»
- 2) «Снеге там»
- 3) «Эй, шемер марий, йывырте»
- 4) «Шыма студенточка»

A5. Кызыт марте «Кугарня» газетын мыняр номерже лектын?

- 1) 600 утла
- 2) 500 утла
- 3) 700 утла
- 4) 800 утла

A6. Могай уремыште Марий краеведческий тоштер верланен?

- 1) Ленин проспект
- 2) Советский
- 3) Чавайн бульвар
- 4) Карл Маркс

A7-A9

Йошкар-Ола

A7. Йошкар-Ола-Марий Элын рудолаже, рушлаже Красный город маналтеш. Ола Какшан энер сереш верланен. Олаште шуко урем-влак улыт. Мый мотор оланан Суворов уремыштыже илем. Йошкар-Олаште турло калык ваш келшен ила. Олаште рудо парк уло. Мый тушко чучкыдын коштам. Тушто пайрем-влак эртаралтыт. Йоратем сорал оланам.

A8. Йошкар-Олаште мый шочынам да тыштак илем. Тудлан 400 ий утла. Ожно олаште пу порт-влак лийыныт. А кызыт кажне кечын у порт-влак кушкыт. Ола покшеч Какшан энер йога. Кенежым мый яндар вудышто йуштылаш йоратем. А телым тушто ече дене мунчалтем. Йошкар-Олан уреmlаже пеш сорал улыт. Кенежым уреmlа ужарге, пеледышан улыт. Сандене олашкына уна-влак толаш йоратат.

A9. Мый Марий Элын рудо олаштыже илем. Тиде ола – Йошкар-Ола. Йошкар-Ола – мотор, марий ола. Олаште театр, кинотеатр, тоштер улыт. Шукерте огыл Ледовый дворец-влакым, бассейным чоненыт. Калык шонымыж семын яра жапшым эртарен кертеш. Мый йолташем-влак дене пырля Ледовый дворецыш коташ йоратена. Тушто коньки дене мунчалтена.

Задания:

- A7.** 1) Олаште шагал урем-влак улыт.
2) Олана Немда энер сереш верланен.
3) Мыйын илыме уремем – Суворов урем.
4) Рудо паркыште нимогай пайремат ок эрте.

- A8.** 1) Йошкар-Олалан 600 ий темын.
2) Йошкар-Ола покшеч Какшан энер йоген эрта.
3) Йошкар-Олаште ожно ку порт-влак лийыныт.
4) Йошкар-Олашке уна-влак толаш огыт йорате.
- A9.** 1) Олаште каныме жапым эртараш вер уке.
2) Олаште шукерте огыл Ледовый дворецым чоненыт.
3) Олаште Ледовый дворец-влак, бассейн ожнат лийыныт.
4) Олаште Ледовый дворецыште йуштылына.

B1

1.Вашке 8-ше март пайрем шуэш. Мый авамым саламлаш ямдылалтам. Мыйын авам пеледыш-влакым пеш йората. Сандене мый шке кид дене ыштыме пеледышым полеклем. Авам пледышлан куана.

2. Пайремлан полекым ышташ – сай йула. Мыят лишыл ен-влакым кажне пайремлан саламлем. Ешыште кажнылан турло полекым ямдылем. Полек-влакым шке кид дене ыштем. Лишыл ен-влаклан мыйын полекем-влак келшат.

3. Таче ачамын шочмо кечыже. Мемнан деке уна-влак толыт. Нуно чыланат ачамым саламлаш туналыт да полекым полеклат. Мый але ом пале, мом ачамлан полеклаш?

4.Кажне енын ик эн йоратыме пайреже – У ий. У ий пайремым чыланат вучат. Авам дене коктын ме турло тамле кочкышым ямдылена. Устембалне мо гына уке: турло когыльо, перемеч, торт да молат. Ачам ден шольым У ий кожым сорастарат. Пайрем веселан эрта, шонем.

Говорящий: 1 2 3 4

Утверждения:

- А. У Ий пайремлан ямдылалтам.
Б. Мый полекым ышташ йоратем.
В. Авамлан пеледышым полеклем.
Г. Могай полекым ачамлан ышташ, ом пале.

B2

1. 4-ше ноябрь- Марий Элын шочмо кечыже. Тиде кечын 1920-шо ийыште марий калык автономийым налын. Тиде кечын пайрем. Уремлаште тисте-влак лойгалтыт, марий сем йонга. Йошкар-Олашке тиде кечын уна-влак турло вер гыч толыт, пайрем дене саламлат, Марий Элан да марий калыклан

пеледалташ тыланат. Оласе школлаште тунемше-влак тиде кечын конкурсышто шочмо элышт нерген сылнын почеламут-влакым лудыт.

2. Кажне ийын, кенежым, Марий Элыште финно-угор калыкын йочаштлан тунямбал лагерь сменым эртат. Тиде лагерьыш йоча-влак турло кундемла гыч толыт. Тунямбал лагерьыште йоча-влак канyme дене гына огыт серлаге, нуно тыгак икте-весешт деч молан гынат тунемыт. Кажне сменыште творческий мастерской-влак пашам ыштат: турло узгарым ямдылат, турым турлат, шке кид дене ыштыме сувенирым вашОваш полеклат. Лагерьыште кече еда чапле пайрем-влак эртат. Тыште эн шулыкан кече – чеверласымаш.

3. Италиянец- влак У ийым ик арня пайремлат. У ий йудым порт гыч тошто арверым луктын кышкат. Сурт оза кажныжлан у вургемым полекла. Японийыште У ий йудым храмысе чанным шудо кандаш гана перат. Гвинейыште У ий кечын уремлаште сло-влакым вуден коштыт. Эфиопийыште У ий сентябрь кыдалне лиеш. Тушто олым кылдам йулалтат да куштат.

4. Марий литературы классикше Сергей Григорьевич Чавайнын шочмыжлан 80 ий теме кечын, 1968-ше ий 6-шо октябрьыште, Морко район Чавайнур ялеш писательын музей-портшым почмо. Тиде-марий кундемыште икымше литератур тоштер. Марий литературы пионерже С. Г. Чавайным калык пагален шарна. Тоштерышке сылнымутым йоратыше ен-влак учучкыдын толыт. Нуно чыланат писательын илыш-корныжым, тудын творческий пашажым сайын пален налнешт да илыме вер-шоржым ужнешт.

Газетные рубрики:

1 2 3 4

- А. Турло эллаште У ий.
- Б. Финно-угор лагерь.
- В. Чавайнур ялыште тоштер.
- Г. Марий Элын шочмо кечыже.

В3

А. Ким Васин – уста шымлызе, литератур пашалан уло илышыжым пуэн. Тудо шукажым исторический сынан произведений – влакым возен. Чылаже витле утла книгаже лектын. Тудо писатель семын веле огыл, литературовед семынат калыклан палыме. Ким Кирилловичлан, диссертацийым аралыде, филологий наука кандидат лумым пуэныт. Мом гына тудо ок пале? Марий калыкын историйжым, финно- угор калык – влак нерген шуко пала. Тудо уло

ильшыжым, шинчымашыжым шочмо калыкшылан полеклен. Ким Васин – чынжымак калык писатель.

Б. Шернур кундем Марий Элын кечывалвел- эрвелныже верланен. Тиде район 15- ше январь 1921-ше ийыште шочын. Кундемысе калык пасу пашам ыштат, киндым куштат. Чодыра тыште шагал. Шернур кундем шорык ончымо ферма дене республикыште палыме. Шернур селаште верланыше уйсырзаводын продукцияжат кажне енлан палыме. Тиде кундем талантан ен- влакланат поян. Тыште А. Конаков, Ш. Осып, Й. Кырля, К. Коршунов шочын- кушкыныт. Марий композитор Иван Молотов, спортсмен- влак- В. Исаев да Н. Селюнина шке кундемыштым чапландарат.

В. Валериан Михайлович Васильев Пошкырт кундемыште, Янаул районысо Тумна ялеш 1883 – шо ийыште шочын. В. Васильев – марий кокла гыч лекше икымше филологий наука доктор. Тудо марий калыкын ильшыжым, фольклорым шымлен. Валериан Михайлович курымжо мучко 300 наре турло научный статья, йылмым туныктымо пособийым, монографийым, турло мутерым савыктен. Озаныште пашам ыштымыж годым «Марла календарым» лукмаште тыршен. 1928 – ше ийыште Москваште «Марий мутерже» савыкталтеш. В. Васильев – йылмызе, шымлызе, этнограф, литератор, фольклорист. Шымлызе- влак тудым «марий наукин ачаже» маныт. Кызыт тудын лумжым МарНИИ нумалеш.

Г. Юл вуд воктене ылыше калык коклаште школым Петр Первый кугыжа годым почыныт. 1707- ше ийыште Озаныш миссионерлан туныкташ 32 марий йочам нангаеныт. Нелылыклан кора лач 5 рвезе веле тунем лектыныт. Кугныжан правительство марий калыклан тунемаш правам пуэн огыл, сандене коча-кована лудын-возен моштен огытыл. Эн ончыч мемнан кундемыште Новокрещен школ-влакым почыныт. «Святитель Гурийын» школлаште марий йылме дене туныкташ туналыныт. 1917– ше ий деч вара веле марий школ-влак почылтыныт, марий книга-влак савыкталташ туналыныт. Кызыт марий калык моло калык семынак турло образованийым налын кертеш.

Вопросы:

1. Кунам марий школ-влак почылташ туналыныт?
2. МарНИИ кон лумжым нумалеш?
3. Йыван Кырля могай районышто шочын-кушкын?
4. Ким Васин могай произведений-влакым возен?
5. «Марла календарым» лукмаште ко тыршен?
6. Шернур кундем кушто верланен?

Тестовые задания по марийскому языку

1. Подбери ответы на вопросы и выражения:

1. Тый могай классыште тунемат?	А. Таче кече изарня.
2. Кузерак илет?	Б. Мый Советский уремшыште илем.
3. Тыйын лумет кузе?	В. Салам!
4. Таче могай кече?	Г. Мый кудымшо классыште тунемам.
5. Тендан ешыште ко уло?	Д. Тау, сайын.
6. Тый могай уремшыште илет?	Е. Мыйын лумем Саша.
7. Салам лийже!	Ж. Лийына.
8. Палыме лийына?	З. Чеверын.
9. Чеверын!	И. Мемнан ешыште ава, ача да мый.

2. Вместо точек подбери нужные формы глагола:

Мый С. Г. Чавайнын почеламутшо-влакым ...

- А) лудынам
- Б) лудаш

Кенежым акам лагерыште ...

- А) каненам
- Б) каныш

Шуматкечын ме театырыш ...

- А) каена
- Б) каеныт

Йоча-влак курыкышто ...

- А) мунчалтем
- Б) мунчалтат

Изи удыр аважым пайрем дене ...

- А) саламлена
- Б) саламла

3. Выбери нужное окончание:

А. Мый онай книга... лудам.

1.- м, 2.- н, 3.- ште.

Б. Йолташем библиотек... кая.

1. – ште, 2.- ышке, 3.- ын.

В. Удыр доска... числам воза.

1.- лан, 2.- ым, 3 – шке.

Г. Тый кушко кае...?

1.- т, 2.- да, 3.- ат.

4. В предложениях поставь слово в нужной падежной форме:

1. Мый кастене (урок) ыштем.
А.- лан, Б.- ым.
2. Витя (ава) полша.
А.- н, Б.- лан.
3. Йоча-влак (сад) олмам, сливым погат.
А.- шке, Б.- ыште.
4. Ковам (ял) ила.
А.- ышке, Б.- ыште.
5. Ме Сомбатхей (микрорайон) илена.
А.- ышто, Б.- ышке.

5. Подбери антонимы к прилагательным:

1. Лавыран	А. Изи
2. Кугу	Б. Кучык
3. Ошо	В. Йушто
4. Шеме	Г. Шеме
5. Шокшо	Д. Ару
6. Поро	Е. Шере
7. Кенеж	Ж. Осал
8. Кочо	З. Теле
9. Лопка	И. Анысыр

6. Выбери глагол, подходящий по смыслу:

Миша 21-ше школышто ...	мунчалтем
Авам школышто ...	онча
Йоча телевизорым ...	шинча
Тунемше пукеныште ...	тунемеш
Изам Озаныште ...	пашам ышта
Мый ече дене ...	ила

7. Найди правильный перевод:

1. Я родился в 1992 году.	А. Мемнан ешыште куд ен.
2. В нашей семье 6 человек. илена.	Б. Ме индешымше микрорайонышто
3. Мы живем в 9 микрорайоне. классыште	В. Мыйын йолташ индешымше
4. Мой друг учится в девятом классе.	тунемеш.
5. Ты сегодня пойдешь в магазин?	Г. Мый тужем индеш шудо индешлу кокымшо ийыште шочынам.
	Д. Тый таче кевытышке кает мо?

8. Раскрой скобки:

- 1.Таче (я) кином ончем.
- 2.(Мы) театрышке каена.
- 3.(Вы) шуко книгам лудыда.
- 4.(Мы) марий йылмым кумылын тунемына.
- 5.(Они) школ пакчаште паренгым погат.
- 6.(Ты) кушто илет?
7. (Он) мыйын йолташ.

9. Ответь на вопросы:

1. Тендан классыште мыняр йоча?
2. Тый могай книгам лудаш йоратет?
3. Тыйын шочмо йылмет могай?
4. Тыйын йолташет уло мо?
5. Тыйын шочмо кечет кунам?
6. Могай тунемме предмет-влакым йоратет?

ТЕСТЫ по ИКН

7 – 8 классы

1. В прошлом веке маришцы относились к разряду крестьян:
  - а) помещичьих
  - б) государственных
  - в) удельных

2. Центром кожевенного производства в прошлом был населенный пункт:
  - а) Юрино
  - б) Козьмодемьянск
  - в) Звенигово

3. В 1860 г. на берегу Звениговского района были построены мастерские:
  - а) лесопильные
  - б) стекольные
  - в) судоремонтные

4. Ежегодная лесоторговая ярмарка проходила в:
  - а) Кокшайске
  - б) Козьмодемьянске
  - в) Юрино

5. В каком году была образована Марийская автономная область:
  - а) 1920 г.
  - б) 1917 г.
  - в) 1927 г.

6. Первым руководителем Марийской автономной области был:
  - а) Эшкинин
  - б) Петров
  - в) Мухин

7. На месте д. Лопатино появился город маришких бумажников Волжск в:
  - а) 1938 г.
  - б) 1931 г.
  - в) 1940 г.

8. В каком году в г.Йошкар-Олу пришел первый поезд:
  - а) 1927 г.
  - б) 1928 г.
  - в) 1930 г.

9. Рассказ И. Ломберского, описавшего жизнь батрака, настоящее имя которого односельчане узнали только во время выступления в колхоз, называется:

- а) «Мельница мелет»
- б) «Настоящее имя»
- в) «Старое не умирает»

10. Кто из героев рассказа В. Сузы «Мельница мелет» олицетворяет крестьянство, которое вступило в колхоз с надеждой на лучшую жизнь:

- а) Миките
- б) Павел
- в) Майсе

11. Автор поэмы «Пулеметчик Архипов»:

- а) Миклай Казаков
- б) Г. Матюковский
- в) С. Вишневский

12. О каком Герое Советского Союза, нашем земляке, написал повесть Н. Кислов:

- а) Павле Тезикове
- б) Василие Архипове
- в) Сергее Суворове

13. Первым из марийских композиторов обогатил многоголосием одноголосные народные песни:

- а) Палантай И. С.
- б) Эшпай Я. А.
- в) Искандаров А. И.

14. Организатор Марийской государственной хоровой капеллы в 1933 году:

- а) Искандаров
- б) Сахаров
- в) Эшпай

15. Культура – это...:

- а) все, что окружает человека
- б) достижение людей в материальной и духовной сфере
- в) основные занятия человека

16. Этнография – это...:

- а) наука, изучающая общество
- б) наука, изучающая страны и государства
- в) наука, изучающая духовную и материальную культуру народа

17. Обычаи и обряды относятся к:

- а) духовной культуре
- б) материальной культуре

18. Что влияло на выбор места при постройке жилища у марийцев?

- а) близость реки или озера
- б) близость церкви
- в) количество соседей
- г) близость подземных вод

19. Амбар был предназначен для:

- а) хранения продуктов
- б) хранения одежды
- в) хранение зерна

20. Какова была планировка поселений у марийцев до 18 века?

- а) без улиц
- б) строго по улицам

21. Что влияло на создание народного костюма?

- а) эстетическое представление людей о красоте
- б) природная среда
- в) форма правления в государстве
- г) характер людей
- д) соседство других народов

22. Из чего изготавливали марийский костюм?

- а) из конопли
- б) из льна
- в) из хлопка
- г) из шерсти

23. Основной цвет марийской одежды:

- а) красный
- б) зеленый
- в) черный
- г) белый

